

Ote teoksesta

Louhivuori, O.W: Vakuutusoppi. Porvoo 1937.

20. Luku

TAPATURMAVAKUUTUS.

Ainoa pakollinen sosiaalivakuutuksen muoto, joka meillä on tähän asti ollut käytännössä, on tapaturmavakuutus.

Tässä yhteydessä voimme sivuuttaa ne säännökset, jotka sisältyvät rikoslaissa määrättyyn korvausvelvollisuuteen (ks. Moottoriajoneuvovakuutus). Sen sijaan on sivumennen mainittava, että v:n 1873 merilain mukaan merimiehen, joka palvelusaikanaan sairastui tai loukkaantui, oli saatava palkka, elatus, sairaanhoito ja lääkkeet, niin kauan kuin hän oli laivassa. Jos oli pakko jättää hänet ulkomailla maihin, tuli laivan päällikön antaa hänet konsulin huostaan tahi, missä sitä ei ollut, luotettavan henkilön hoitoon ja maksaa tälle, mitä yhden tahi enintään kahden kuukauden hoitorahaksi tarvittiin palkan lisäksi. Sitä paitsi palkkaussääntö ja vaivaishoitoasetus sisälsivät erinäisiä määräyksiä hoito- ja elatusvelvollisuudesta.

Vuoden 1895 laki sääti 1 §:ssään: työnantaja tämän lain alaisessa yrityksessä olkoon velvollinen ruumiinvammasta, joka yrityksessä palvelevaa työntekijää kohtaa työssä sattuneen tapaturman johdosta, suorittamaan vahingonkorvausta sen mukaan kuin alempana säädetään. — Samassa §:ssä on nimenomainen rajoitus sellaisen tapaturman suhteen, jonka vahingoittunut itse on aiheuttanut tahallisesti tahi törkeän huolimattomuuden kautta taikka tahallisesti joku muu henkilö kuin työnjohtaja tahi katsastaja taikka joka on tullut sellaisesta ylivoimaisesta tapauksesta tai muusta sattumasta, joka ei ole yhteydessä tehtävän työn laadun tai niiden olosuhteiden kanssa, joissa työtä on tehty.

Kun laki v. 1917 uusittiin, laajennettiin sen tapaturman käsitettä, josta korvausta oli suoritettava, mm. niin, että ylivoimainen tapaus ja muut sattumat poistettiin, jota paitsi työssä sattuneeksi tapaturmaksi katsottiin myöskin työnantajan asioilla työpaikan ulkopuolella sattuneet sekä matkalla työhön ja sieltä pois sattuneet tapaturmat, milloin matka työpaikan aseman vuoksi oli erikoisen vaarallinen. Sen sijaan lisättiin, ettei korvausta suoriteta, jos työntekijä tapaturman sattuessaa on ollut rikollisessa teossa.

V. 1925 lakia taas perinpohjin muutettiin. Mm. laajennettiin korvausvelvollisuus käsittämään myöskin erinäiset ammattitaudit. Siitä enemmän sairausvakuutuksen yhteydessä.

Nyt voimassa olevassa laissa 12 p:ltä huhtik. 1935 määritellään tapaturman aiheuttamaksi vamma, jonka työn tekijä on saanut: 1) työssään, 2) työstä johtuvissa olosuhteissa a) työpaikalla tai työpaikkaan kuuluvalla alueella, b) matkalla asunnostaan työpaikalle tai päinvastoin tai c) ollessaan työnantajan asioilla tahi 3) yrittäessään varjella tai pelastaa työnantajansa omaisuutta tahi, työtoimintansa yhteydessä, ihmishenkeä.

Korvaus on kuitenkin evättävä paitsi vuoden 1917 laissa mainituissa tapauksissa myöskin, jos tapaturman syynä on ollut päihtymys tai jos työntekijä on toiminut vastoin annettuja määräyksiä.

V:n 1895 laki käsitti etupäässä vain teollisuuslaitokset, liikennelaitokset, julkisten rakennusten, tehtaiden ja yhtä kerrosta korkeampien kaupunkitalojen rakennustyöt sekä yleisen liikenteen ylläpitämistä tarkoittavat yritykset ja työt. V. 1902 säädettiin erikoinen laki laivanisännän vastuunalaisuudesta.

V. 1917 vahvistettu laki laajensi vastuun ulottuvaisuutta niin, että sen alaisiksi tulivat myöskin kaupunkien käsityö liikkeet, mutta maaseudun vain sikäli kuin niissä käytettiin konevoimaa, maanviljelys sivuelinkeinoineen, mikäli niissä käytettiin luonnonvoimalla käypiä koneita kauemmin kuin 14 päivää vuodessa, sekä lautatarhatyöt, metsänhakkuu, puutavaran uittotyöt, kaikki rakennustyöt, laajempi ammattikalastus ym.

Tähän asti säädetyissä laeissa oli säädetty vastuuvollisuus, jonka työntekijä voi siirtää vakuutusyhtiön kannettavaksi. Vuonna 1925 säädettiin tapaturmavakuutuslaki, joka ilman muuta, säätämättä työnantajalle vastuunalaisuutta, määräsi tapaturmavakuutettavaksi jokaisen henkilön, joka on sitoutunut tekemään toiselle tämän johdon ja valvonnan alaisena ruumiillista työtä korvausta vastaan tahi oppiaksensa jonkin ammatin tai ammatinhaaran. Joko työnantajan tai kunnan oli otettava vakuutus. Ainoastaan henkisen työn tekijät ja kotityön tekijät erotettiin lain alaisuudesta. Sitä paitsi se ei luonnollisestikaan koskenut työnantajan lähimpiä omaisia.

Kaikissa aikaisemmissa laeissa oli määrätty, että aivan tilapäiset työntekijät, jotka vain jonkun päivän, eri lakien mukaan eri pitkän ajan, olivat työssä, eivät olleet lain alaisia, jollei työnantaja käyttänyt muita vakuutusvelvollisuuden alaisia työntekijöitä samanlaisessa työssä. Sitä paitsi oli aikaisemmissa laeissa määräyksiä myöskin siitä, että työntekijöitä piti olla määrätty lukumäärä, ennen kuin vastuu tuli voimaan. V:n 1925 laista poistettiin nämä rajoitukset.

V:n 1935 laki, joka vahvistettiin 12 p:nä huhtikuuta ja jota vielä samana vuonna 14 p:nä joulukuuta muutettiin, veti vakuutuspakon alaisuuteen myöskin kotityön tekijät.

Valtio vapautettiin lain alaisuudesta, mutta valtion varoista on suoritettava saman lain mukainen korvaus.

Sellainen yksityinen työnantaja, joka on yksityinen henkilö ja jonka omat verotettavat tulot ovat vähäiset - nykyinen raja kunnallisverotuksessa verotettavat 6 000 mk:n tulot - ja joka ei käytä työssään yhdenjaksoisesti samanaikaisesti kolmea useampaa työntekijää 6 päivää kauemmin, ei ole vakuutusvelvollinen, mutta hänen työssään. työntekijälle sattuneet tapaturmat korvataan lain mukaan valtion varoista.

Korvauksena työssä sattuneen tapaturman aiheuttamasta ruumiinvammasta suoritetaan sairaanhoitoa, päivärahaa, elinkorkoa, huoltoapua, hautausapua ja huoltoeläkettä.

Sairaanhoitoa on annettava siitä hetkestä alkaen, jolloin tapaturma sattui, siihen asti, kunnes tapaturman aiheuttama sairaus on päättynyt, enintään kuitenkin yhden vuoden ajan tapaturmapäivästä lukien. Sairaanhoitoon kuuluu: lääkärin antama tai määräämä hoito, myös sairaalassa, tai ellei sellaista hoitoa ole saatavissa, muu tarpeellinen hoito; lääkärin määräämät lääkkeet ja muut tarpeet; vahingoittuneen kuljettaminen lääkärin luo tai sairaalaan ja takaisin; tarvittavien sidosten, kainalosauvojen, tekojäsenten ym. sellaisten ensimmäinen hankkiminen, niiden korjaaminen ja uusiminen tarvittavissa tapauksissa.

Päivärahaa on annettava, kun työntekijä työssä sattuneen tapaturman johdosta ei kykene ansaitsemaan entistä palkkaansa vastaavia tuloja, enintään yhden vuoden ajan. Ellei työkyvyttömyyttä ole kestänyt ainakin kolme päivää, tapaturmapäivää lukuun ottamatta, ei päivärahaa suoriteta. Päivärahan määräämistä varten jaetaan työntekijät keskipäiväpalkkansa mukaan 10 luokkaan, joista alimmassa eli ensimmäisessä palkka on alle 13: 99 mk ja ylimmässä 44: 50 tai enemmän. Riippuen palkkaluokasta päiväraha on 6-25 mk, milloin vahingoittunut on yksinäinen henkilö, ja 8-30, milloin vahingoittuneella on omaisia. Milloin vahingoittuneen työkyky on vähentynyt ainoastaan osaksi, on päiväraha vastaava suhteellinen osa edellä mainitusta. Päivärahaa ei kuitenkaan anneta, ellei vahingoittuneen työkyky ole vähentynyt ainakin 1/5.

Elinkorkoa on annettava vahingoittuneelle, kun tapaturman aiheuttama työkyvyn menetys tai vähennys jatkuu yli. sen ajan, jolloin on annettava päivärahaa, ja sen suorittaminen alkaa.

ensimmäisestä päivästä sen jälkeen, kuin päivärahan antaminen on päättynyt. Elinkorkoa ei kuitenkaan suoriteta, ellei työkyky ole vähentynyt ainakin 1/10. Vuotuista elinkorkoa on täydellisessä työkyvyttömyystapauksessa maksettava 1/3 vähennetystä vuosityöansiosta, jos vahingoittuneella on omaisia, ja 1/2 jos hän on yksinäinen henkilö ¹. Jos työkyky on ainoastaan vähentynyt, menetellään samoin kuin päivärahan suhteen. Edelleen laki sisältää niiden tapausten varalta, joihin ei voida soveltaa edellä mainittuja määräyksiä, joukon säännöksiä, jotka tarkoittavat työkyvyn palauttamista tai milloin se ei ole mahdollista, muuta huolenpitoa vahingoittuneesta. Eräissä tapauksissa, kun lievempi työkyvyn menetys on kysymyksessä, voidaan elinkorko vaihtaa elinkorkoa vastaavaksi pääomaksi.

Jos tapaturman seurauksena on ollut työntekijän kuolema taikka jos merimiestoimessa oleva henkilö on kadonnut, on sen lisäksi, mitä edellä sanotun mukaan on suoritettava, maksettava: 1) haudausapua 1/6 vainajan vähennetystä vuosityöansiosta, kuitenkin vähintään 500 mk; 2) leskivaimolle, niin kauan kuin hän elää naimatonna, 1/3 vainajan vähennetystä vuosityöansiosta; 3) jokaiselle jälkeenjääneelle lapselle 17 vuoden ikään asti 1/6 vuosityöansiosta, jos jompikumpi vanhemmista elää, mutta 1/4, jos molemmat vanhemmat ovat kuolleet, kuitenkin niin, että jos leskivaimolle ja lapsille suoritettavat huoltoeläkkeet yhteenlaskettuina nousisivat suuremmiksi kuin 2/3 vainajan vähennetystä vuosityöansiosta, ne on suhteellisesti alennettava siten, että ne yhteensä nousevat tähän määrään, ja 4) vainajan muille omaisille, ellei hänen jälkeensä ole elossa ketään edellä mainittuja huoltoeläkkeeseen oikeutettuja, vakuutusneuvoston harkinnan mukaan, kuitenkin yhteensä enintään puolet vainajan vähennetystä vuosityöansiosta. Työkyvytön leskimies ja opiskelevat, 17 v. täyttäneet lapset voivat myöskin eräissä tapauksissa tulla eläkkeestä osallisiksi laissa. olevien määräysten mukaisesti. Myöskin ulkomaalainen on eräissä tapauksissa oikeutettu saamaan elinkorkoa tahi sitä vastaavan pääoma-arvon.

Vakuutuksen kustannukset kantaa työnantaja.

Valtion viran- tai toimenhaltijan oikeudesta tapaturmakorvauksen saantiin on jo mainittu. Sitä paitsi on eri lakeja vapaussodassa haavoittuneille sotureille sekä kaatuneiden ja sairauden johdosta kuolleiden soturien perheenjäsenille suoritettavista eläkkeistä (1919) ja korvauksesta asevelvollisille sotapalveluksessa sattuneen ruumiinvamman tai sairauden johdosta (1926). Edelleen on v:lta 1935 laki ihmishenkeä pelastettaessa sattuvan tapaturman korvaamisesta.

Sosiaalisen tapaturmavakuutuksen eliminä Suomessa ovat ne yksityiset vakuutuslaitokset, jotka valtioneuvosto niiksi hyväksyy.

Samoin on asian laita Ruotsissa, vaikka siellä on samalla myöskin valtion laitos, Tanskassa, Hollannissa, Portugalissa, Chiessä, Kuubassa ja osassa Australiaa. Saksassa vakuutuksen eliminä ovat julkisoikeudelliset vakuutuslaitokset, joilla kuitenkin on suuri itsemääräämisoikeus. Samoin on laita Itävallassa, Virossa ja Japanissa. Viralliset vakuutuslaitokset, joilta itsemääräämisoikeus puuttuu ja jotka siis ovat tavallaan valtion virastoja, pitävät huolta tapaturmavakuutuksesta Bulgariassa, Norjassa, Sveitsissä, Venäjällä ja myöskin Italiassa, viimeksi mainitussa vain julkisoikeudellisten työnantajain maanviljelystyöläisten suhteen. Suurbritanniassa on täysi vapaus vakuutuselimiin nähden vallalla, samoin useissa dominioissa ja useimmissa Etelä-Amerikan valtioissa.

Seuraavista taulukoista käy selville maamme tapaturmavakuutettujen vuosityöntekijäin luku, todelliset palkat ja vakuutusmaksut toisaalta ja suoritettavat korvaukset toisaalta taulukoissa mainittuina vuosina. Näihin eivät sisälly valtion työntekijöitä eivätkä sotilaita koskevat numerot.

¹ Vähennetty vuosityöansio lasketaan siten, että siitä määrästä, jolla tavallinen vuosityöansio ylitti 7 200 mk, otetaan huomioon ainoastaan 1/3, mutta yli 24 000 mk:n nousevaa vuosityöansion osaa ei oteta lainkaan huomioon.

Niin kuin numeroista näkyy, on vakuutettujen työntekijäin luku v:sta 1898, jolloin sosiaalinen tapaturmavakuutus meillä pantiin toimeen, kasvanut 8-kertaiseksi. Samoin palkat, vakuutusmaksut ja korvaukset ovat lisääntyneet moninkertaisiksi. Näitä numeroita katseltaessa ei vain ole unohdettava, etteivät ne sellaisinaan, kukin sarake sinänsä, osoita kehitystä maassa, vaan

numeroiden suurentuminen riippuu siitäkin, että sosiaalisen tapaturmavakuutuksen alaa on laajennettu.

Vuosi	Vuosityöntekijöitä	Todelliset palkat milj. mk.	Vakuutusmaksut milj. mk.
1898	69 001	50.1	0.7
1900	67 649	52.0	0.7
1910	100 296	94.0	1.2
1920	221 416	1 329.0	25.0
1930	572 160	5 508.3	77.2
1935	600 691	5 246.9	74.4

Vakuutussopimus tehdään yhdeksi vuodeksi tai kuluvan ja seuraavan kalenterivuoden loppuun ja jatkuu sitten vuoden kerrallaan, ellei sitä irtisanota. Vakuutusmaksun perusteet on sosiaaliministeriön vahvistettava. Vakuutuksenottajan (työnantajan) on pidettävä kirjaa palkoista ja muista eduista, joita työntekijät ovat saaneet, ja lopullinen vakuutusmaksu määrätään vasta vuoden päätyttyä. Etukäteen suoritetaan kuitenkin aikaisempien palkkasummien nojalla määrätty maksu. Jos se osoittautuu liian pieneksi, on erotus suoritettava sitten, kun lopullinen maksu voidaan määrätä. Jos se on ollut liian suuri, maksaa yhtiö liian takaisin.

Työnantajan on noudatettava tarpeellisia ja vakuutuksenantajan. antamia kohtuullisia määräyksiä tapaturmien torjumiseksi.

Lopuksi mainittakoon, että markan arvon alennuttua on valtionvaroilla lisätty aikaisempia elinkorkoja..

Tuomioistuimena ja eräissä tapauksissa korvausten suuruuden määrääjänä sosiaalisessa tapaturmavakuutuksessa on erikoinen virasto, vakuutusneuvosto, jossa on esimies ja 8 jäsentä, joista yksi on lääkäri, 3 työnantajaa ja 3 työntekijää sellaisessa liikkeessä tai yrityksessä, joka on tapaturmavakuutuslain alainen.